

LAPAMATO

Joka viides suomalainen kantoi vielä 1940-luvulla sisuksissaan lapamatoa. Loinen voi olla kymmenmetrinenkin ja erittäin pitkäikäinen. Se saattoi eellä isännässään jopa 25 vuotta. Lapamato pesiytyy ihmiseen raa'asta järvikalasta ja pakastamattomasta mädistä. Madot heikentävät yleisvointia ja aiheuttavat anemiaa varsinkin, jos niitä on runsaasti.

Entisaikaan lapamatoa pidettiin asiaankuuluvana seuralaisena, jollaisia jokaisella tuli olla ainakin yksi. Madon työnä oli uskomusten mukaan ruoan möyhentäminen, ja olion häätäminen voi aiheuttaa ähkyn, jopa kuoleman. Kotimato oli tarpeellinen ruoansulattaja.

Suuret matokampanjat alkoivat Suomessa 1950-luvun alussa. Lahden koululääkäri ryhtyi häätötoimiin keväällä 1952. Loiset olivat haitallisimpia nuorilla, joten tehokkainta oli lääkittä ensimmäisenä koululaiset. Lapamatoja löydettiin Lahdessa neljästä koulusta, eniten Kivimaalta, jossa tapauksia oli 15. Möysän koulussa oli kahdeksan, Niemessä neljä ja Kujalassa yksi lapamadon kantaja. Matokampanjat jäivät historiaan melko nopeasti, ja lapamadot ovat Suomessa harvinaisia.

Lapamadon häätämiseen on käytetty monenlaisia kansanhoitoja ja lääkkeitä. Yleisin oli alvejuurivalmiste, josta kuitenkin luovuttiin sen myrkyllisyyden takia 1950-luvulle tultaessa. Hoidon vakiovarusteina on aina ollut suuri peräruiske ja pahoinvointia lievittävät jääpalat. Kuva: Finna / Turun museokeskus.

Riitta Niskanen